

1. ΚΕΙΜΕΝΟ

Κωστής Παλαμάς: Πατρίδες
[Σαν των Φαιάκων το καράβι...]
(Κ.Ν.Α. Γ' Λυκείου, σσ. 20-21)

2. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

2.1. Στοιχεία που αφορούν στο συγγραφέα, λογοτεχνικό περιβάλλον και λοιπά γραμματολογικά στοιχεία:

1. Το σονέτο [Σαν των Φαιάκων το καράβι...] ανήκει στη συλλογή *Πατρίδες*. Με βάση το ποίημα αυτό μπορείτε να επισημάνετε τη σημασία που έχει η λέξη “πατρίδες” για τον Κ. Παλαμά¹;
2. Η αρχαιολατρία, η πλαστική επεξεργασία των στίχων, η προσεγμένη ομοιοκαταληξία, η χαλιναγώγηση του πάθους, η προσκόλληση στην τυπική μορφή, η συμπίκνωση των νοημάτων, η ακρίβεια στη διατύπωση είναι μερικά από τα γνωρίσματα του *παρνασσιακού σονέτου*². Ποια από τα χαρακτηριστικά αυτά υπάρχουν στο συγκεκριμένο σονέτο;

2.2. Δομή του κειμένου, επαλήθευση ή διάψευση μιας κρίσης με βάση το κείμενο, εκφραστικά μέσα και τρόποι του κειμένου (οφολογική διερεύνηση, αφηγηματικές λειτουργίες, επιλογές του δημιουργού σε διάφορα επίπεδα γλωσσικής ανάλυσης):

1. Με ποιους εκφραστικούς τρόπους παρουσιάζει ο ποιητής τα κοινά στοιχεία ανάμεσα στις ηπείρους και στον ψυχικό του κόσμο;

---

¹ Βλ. Κ.Ν.Α. Γ' Λυκείου, εισαγωγικό σημείωμα, σ. 20. Βλ. επίσης Κούσουλας Λ., Μηλιώνης Χ., Παγανός Γ., Τριανταφυλλόπουλος Ν., *Νεοελληνικά διδακτικά δοκίμια για το Λύκειο*, εκδ. Παπαζήσης, Αθήνα 1981², σ. 35 (και στο *Βιβλίο του καθηγητή Ι, Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Γυμνασίου - Λυκείου*, σ. 142): “Στα σονέτα αυτά ο ποιητής παρακολουθεί τις φυσικές και πνευματικές του πατρίδες, τα μέρη όπου έζησε και δοκίμαστηκε από εμπειρίες που τον σημάδεψαν ως άνθρωπο, αλλά και περιοχές (επίγειες και ουράνιες), όπου το πνεύμα του διέτριψε και πλουτίστηκε”.

² Για τον παρνασσισμό βλ. Καρβέλης Τ., *Η νεότερη ποίηση - Θεωρία και πράξη*, εκδ. Κώδικας, Αθήνα 1983, σσ. 14-15 και Μαρκαντωνάτος Γ., *Επίτομο Λεξικό Λογοτεχνικών όρων*, εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1985, σ. 167.

2. Να επισημάνετε τα κυριότερα επίθετα που προσδιορίζουν τους τόπους που επισκέπτεται ο ποιητής με τη φαντασία του και να ερμηνεύσετε το βαθύτερο νόημά τους.
3. Έχει ειπωθεί ότι το ποίημα εκφράζει το αίσθημα της μηδαμινότητας που αισθάνεται ο ποιητής μπροστά στην οικουμενικότητα του πνεύματος. Με ποιους τρόπους αποδίδεται στο ποίημα το αίσθημα αυτό;
4. Πολύ συχνά στα σονέτα (ή δεκατετράστιχα) στους πρώτους οχτώ στίχους περιέχεται μια γενική ιδέα και στους έξι τελευταίους το συμπέρασμα. Ακολουθείται αυτό το σχήμα στο συγκεκριμένο σονέτο; Αιτιολογήστε τη γνώμη σας.
5. Ποιο ποιητικό μέτρο και ποιο είδος ομοιοκαταληξίας χρησιμοποιούνται στο ποίημα;

2.3. Σχολιασμός ή σύντομη ανάπτυξη χωρίων του κειμένου:

1. Με τι παρομοιάζεται η ποιητική φαντασία του Παλαμά στον πρώτο στίχο και τι σημαίνει αυτή η παρομοίωση;
2. Πώς εκφράζεται στο ποίημα συμβολικά η πολυδιάστατη προσωπικότητα του Παλαμά; Ποια χαρακτηριστικά των πέντε ηπείρων συνθέτουν την προσωπικότητά του και ποιες αντιθέσεις τον εσωτερικό του κόσμο;
3. Στο κείμενο αυτό παρουσιάζεται ένα ταξίδι: ποια πορεία ακολουθείται, ποιοι είναι οι κυριότεροι σταθμοί του ταξιδιού και ποιες εμπειρίες αποκομίζει ο ποιητής από κάθε σταθμό;
4. Ποια ιδέα εκφράζεται στους στίχους 13-14 *“Και τι ’μαι; Χόρτο ριζωμένο σ’ ένα σβόλο / απάνω, που ξεφεύγει κι απ’ τα κλαδευτήρια”*;
5. Γιατί ο ποιητής παρομοιάζει τον εαυτό του με τον Κολόμβο (στ. 8);
6. Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το νόημα των στίχων *“Και τα τεράστια της ζωής και τα λιοπύρια / των τροπικών τα γνώρισα, και με των πόλων / τυλίχτηκα τα σάβανα”* (στ. 8-11);

2.4. Σχολιασμός αδιδακτου λογοτεχνικού κειμένου:

Κ. Παλαμάς: Ο Δωδεκάλογος του Γύφτου
(απόσπασμα από τον Ζ΄ Λόγο)³

*Ο κόσμος ακοιμάτιαστος και απέραντος!
Όπου τελειώνουν οι στεριές
τα πέλαγα αρχινάνε!*

*Όσα βουνά κι αν ανεβείτε,
απ' τις κορφές τους θ' αγναντεύτε άλλες κορφές,
ψηλότερες, μιαν άλλη πλάση ξελογιάστρα
και στην κορφή σα φτάστε την κατάψηγη,
πάλε θα καταλάβετε πως βρίσκεστε
σαν πρώτα κάτω απ' όλα τ' άστρα.*

Να ερμηνεύσετε την ιδέα που κυριαρχεί στους παραπάνω στίχους συσχετίζοντάς την με το περιεχόμενο του σονέτου [Σαν των Φαιάκων το καράβι].

3. ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΣΠΗΤΙ

1. Ποια είναι η κεντρική ιδέα του σονέτου και με ποιους ποιητικούς τρόπους εκφράζεται;
2. Πιστεύετε πως οι δύο καταληκτικοί στίχοι του ποιήματος είναι απαισιόδοξοι; Να αιτιολογήσετε την άποψή σας.

---

³ Κ.Ν.Λ. Γ' Γυμνασίου, σ. 157.